

Τίτλος: Apprendre à l'Université (Μαθαίνω στο Πανεπιστήμιο)

Συγγραφέας: Saeed Paivandi

Σελίδες: 256

Έτος έκδοσης: 2015

Εκδόσεις: DeBoeck Supérieur

Το «Μαθαίνω στο Πανεπιστήμιο είναι μια επιστημονική συνεισφορά στον τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής. Στην καρδιά του βιβλίου βρίσκεται η αποκαλούμενη έρευνα Paivandi (από το όνομα του ερευνητή-συγγραφέα), η οποία πραγματοποιήθηκε το 2008 σε πέντε πανεπιστημιακά ιδρύματα στην ευρύτερη περιοχή του Παρισιού.

Το βασικό ερώτημα έχει να κάνει με τη μάθηση και την επιτυχία στο πανεπιστήμιο από κοινωνιολογική σκοπιά. Η άποψη ότι η αποτυχία στις πανεπιστημιακές σπουδές έχει να κάνει με τις κοινωνικές καταβολές του φοιτητή δεν αρκεί πλέον να εξηγήσει την αποτυχία ή την εγκατάλειψη των σπουδών και ωθεί τον ερευνητή να ενδιαφερθεί να αναδείξει τους παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα της μάθησης στα πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Η ρίζα βρίσκεται στη μαζικοποίηση των πανεπιστημιακών σπουδών και στο άνοιγμα των πανεπιστημίων στα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Έτσι λοιπόν το πανεπιστήμιο εγκαταλείπει πλέον το μοντέλο όπου οι πανεπιστημιακές σπουδές έχουν να κάνουν με την προσωπική καλλιέργεια και τη διατήρηση της κοινωνικής θέσης καθώς το νέο κοινωνικό αίτημα έχει να κάνει με την παιδαγωγική αποτελεσματικότητα και την παιδαγωγική κατάρτιση που να ανταποκρίνονται στην αγορά εργασίας.

Το πανεπιστήμιο είναι κομβικό σημείο στη συγκρότηση ενός ποικιλόμορφου, πολύπλοκου και σκεπτόμενου τύπου μάθησης σύμφωνα με τις διαφορετικού τύπου γνώσεις και τη μετέπειτα ανάκλισή τους σε πραγματικές καταστάσεις. Οι πανεπιστημιακές σπουδές είναι μια διανοητική δέσμευση από μέρος του φοιτητή του να μάθει και να ανακαλύπτει έναν ιδιαίτερο τομέα γνώσης. Ο φοιτητής ξανακαλείται να μάθει να μαθαίνει. Σε αυτή τη διανοητική και μεθοδολογική μεταμόρφωση,

προσθέτουμε κάποιες ρήξεις που προστίθενται (αλλαγή περιβάλλοντος σπουδών, ο φοιτητής καλείται να υιοθετήσει συμπεριφορές που ανταποκρίνονται στο παιδαγωγικό και κοινωνικό πλαίσιο του πανεπιστημίου). Καλείται να προσαρμοστεί σε νέους θεσμικούς κώδικες, έρχεται σε επαφή με μια νέα παιδαγωγική, η παιδαγωγική σχέση δεν είναι πλέον η ίδια και να εκπληρώσει νέα παιδαγωγικά καθήκοντα. Η εισαγωγή του λοιπόν στο πανεπιστήμιο σημαίνει ότι πρέπει να ξαναοργανώσει τη ζωή του από κοινωνική και ψυχολογική σκοπιά.

Η αύξηση του πληθυσμού και το άνοιγμα του πανεπιστημίου δεν σημαίνουν την εκδημοκρατικοποίηση της πρόσβασης στη γνώση. Υπάρχουν δύο παράλληλοι (μονό)λογοι (discours) γύρω από αυτό το θέμα. Αυτός των καθηγητών που μιλάνε για την έλλειψη στόχων από πλευράς φοιτητών, το χαμηλό τους επίπεδο και τη μη χρήση της μεθοδολογίας. Οι φοιτητές από την άλλη κάνουν κριτική στην έλλειψη στήριξης (accompagnement), στην απόμακρη παιδαγωγική και στην αδύναμη σχέση με τους καθηγητές. Οι δύο discours ωστόσο δεν είναι αντιθετικοί.

Οι δημόσιοι φορείς λήψης αποφάσεων γίνονται πιο απαιτητικοί και κριτικοί απέναντι στην πανεπιστημιακή παιδαγωγική, καθώς η αποτυχία των φοιτητών έχει οικονομικό, κοινωνικό και ανθρώπινο κόστος. Ασκούν πίεση ώστε το πανεπιστήμιο να είναι πιο αποτελεσματικό από παιδαγωγικής άποψης και να προσφέρει μια κατάρτιση που να ανταποκρίνεται στην αγορά εργασίας. Αυτή η πίεση σηματοδοτεί το πέρασμα σε ένα νέο μοντέλο που από την προσφορά γνώσης και την ανάπτυξη κριτικής σκέψης εστιάζει στις ανάγκες της κοινωνίας. Αυτή η μετατόπιση δημιουργεί διαμάχες ανάμεσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα και τους εξωτερικούς της συνεργάτες.

Το παρόν πόνημα αποτελείται από 7 κεφάλαια. Στο πρώτο, ο συγγραφέας επιχειρεί μια διεθνή επισκόπηση των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί στον τομέα ώστε να τοποθετηθεί και να αναδείξει την πρωτοτυπία του. Τα υπόλοιπα διαχειρίζονται έξι διαφορετικές όψεις της πανεπιστημιακής μάθησης.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε πανεπιστήμια του Παρισιού (Paris 5, Paris 7, Paris 9) όσο και των προαστίων (Paris 8, Paris 12), ώστε το δείγμα των φοιτητών να είναι αντιπροσωπευτικό ως προς τις κοινωνικές και πολιτιστικές καταβολές και για να αναδειχθούν οι πιθανές αντιθέσεις. Το δείγμα αποτελείται από φοιτητές της Φιλοσοφικής, των Ανθρωπιστικών και των Κοινωνικών Σπουδών.

Στο κεφάλαιο 2 με τίτλο « Η πράξη της μάθησης », ο συγγραφέας προσπαθεί να υποστηρίξει ότι η διαδικασία μάθησης δεν είναι η ίδια σε όλα τα πεδία σπουδών. Κάθε κλάδος έχει τη δική του αυτονομία και ένα σύνολο πρακτικών, παραδόσεων και τις δικές του παιδαγωγικές απαιτήσεις. Για τις εργασίες, τις παρουσιάσεις, τις εξετάσεις, οι φοιτητές διαβάζουν, σκέφτονται, απομνημονεύουν, εφαρμόζουν και γράφουν. Για να γίνει αυτό, οι φοιτητές εφαρμόζουν στρατηγικές και κινητοποιούν διαφορετικές αντιλήψεις μάθησης, οι οποίες δεν εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα πανεπιστημιακά πεδία.

Το κεφάλαιο 3, «Η επιλογή του πεδίου σπουδών και η μάθηση στο πανεπιστήμιο», εστιάζει στην επιλογή πεδίου σπουδών, η οποία δεν γίνεται με τον ίδιο τρόπο από όλους τους φοιτητές. Υπάρχει το επαγγελματικό σχέδιο, το διανοητικό, το σχέδιο υπό συγκρότηση, το προσωπικό και κοινωνικό σχέδιο. Η σχέση με τη γνώση και τις σπουδές είναι ένα απαραίτητο μέσο για να κατανοήσουμε το κίνητρο των φοιτητών στην ανάπτυξη ενός τύπου μάθησης στο πανεπιστήμιο. Ερωτήματα του τύπου «Τί να μάθω;», «Γιατί να μάθω;» είναι συχνά συνδεδεμένα με το « Πώς να μάθω;». Το νόημα που δίνουμε στις σπουδές, στους στόχους και στις προοπτικές της μάθησης έχουν αντίκτυπο στον τρόπο που μαθαίνουμε. Τα δεδομένα της έρευνας δείχνουν την πολλαπλή πραγματικότητα του πανεπιστημίου, όπου συνυπάρχουν οι διαφορετικές απαιτήσεις που εκφράζονται από το φοιτητικό πληθυσμό. Αυτή η κατάσταση εξηγεί και τη μεταμόρφωση του πανεπιστημίου τα τελευταία τριάντα χρόνια. Το κοινωνικό αίτημα είναι λοιπόν η επαγγελματικοποίηση του πανεπιστημίου και η αύξηση των εφαρμοσμένων πεδίων σπουδών. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αναδεικνύεται η ανάγκη η πανεπιστημιακή παιδαγωγική να λάβει υπόψη της τη γνώση του κλάδου και την ανάπτυξη οριζόντιων ικανοτήτων. Πρέπει στην ουσία να γίνει σύνθεση θεωρίας και πρακτικής.

Στο κεφάλαιο 4, «Μετάβαση από τη δευτεροβάθμια στην ανώτατη εκπαίδευση», ο συγγραφέας μελετά τις δυσκολίες των φοιτητών κατά την ένταξή τους στην πανεπιστημιακή ζωή. Το να γίνει κανείς φοιτητής σημαίνει την πρόσβαση σε μια νέα κοινωνική δομή, σε ένα νέο σύστημα κανόνων και θεσμοποιημένων πρακτικών. Κατά το πέρασμά τους στο πανεπιστήμιο, οι φοιτητές καλούνται να αποφασίσουν για το επαγγελματικό τους μέλλον και να αναπτύξουν μια νέα φιλοσοφία και στυλ ζωής. Μιλάμε για τη μεταμόρφωση της ταυτότητας των φοιτητών, οι οποίοι είναι πλέον αντιμέτωποι με την αυτονομία. Ο τρόπος με τον οποίο οι φοιτητές αντιδρούν στη νέα τους εκπαιδευτική κατάσταση και στη νέα τοποθέτηση τους σε ένα κοινωνικό και παιδαγωγικό πλαίσιο και στις απαιτήσεις που απορρέουν, είναι καθοριστικός παράγοντας της πανεπιστημιακής τους πορείας.

Στο κεφάλαιο 5, «Η μάθηση στο πανεπιστήμιο, το εφέ του παιδαγωγικού πλαισίου», ο συγγραφέας-ερευνητής αναφέρεται στο πως το παιδαγωγικό πλαίσιο επηρεάζει την πανεπιστημιακή μάθηση. Σε αυτό εντάσσονται, το περιβάλλον και το πρόγραμμα σπουδών, η συνεργασία και η σχέση με άλλους φοιτητές, η αντίληψη της διδασκαλίας, οι οργανωτικές αρχές και το status των μαθημάτων. Το περιβάλλον των σπουδών έχει διπλό αντίκτυπο στην ποιότητα της μάθησης. Η καταλληλότητα του πεδίου και η αποδοτική λειτουργία του επιδρούν ευθέως στη διαδικασία μάθησης. Από την άλλη, ο τρόπος με τον οποίο οι φοιτητές αντιλαμβάνονται την παιδαγωγική οργάνωση και το περιεχόμενό της γίνεται ένα ουσιαστικό δεδομένο για την κινητοποίησή της. Αυτή η αντίληψη επηρεάζει το νόημα που δίνουν στην πράξη της μάθησης και στη δέσμευση για πανεπιστημιακή μάθηση. Όταν το περιβάλλον σπουδών θεωρείται ενδιαφέρον, τονωτικό, κατάλληλο, οι φοιτητές κινητοποιούνται περισσότερο για καλύτερη μάθηση. Ο Paivandi αναφέρεται επίσης στην προσωπικότητα του φοιτητή, η οποία σε

συνδυασμό με το νόημα που δίνει ο τελευταίος στο παιδαγωγικό περιβάλλον και στην πράξη της μάθησης, επηρεάζει την κοινωνικοποίησή του στην πανεπιστημιακή ζωή.

Το Κεφάλαιο 6, «Η ποιότητα της μάθησης και η επιτυχία στο πανεπιστήμιο» και το κεφάλαιο 7, «Μαθαίνω, διδάσκω και παιδαγωγική στο πανεπιστήμιο», είναι συμπληρωματικά στο βαθμό που αναφέρονται στη σχέση της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής με την ποιότητα της μάθησης και την επιτυχία των φοιτητών στις πανεπιστημιακές σπουδές. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι όσο πιο προσιτό είναι το διδακτικό προσωπικό, τόσο περισσότερο οι φοιτητές έχουν τη διάθεση να συμμετέχουν στα μαθήματα και να έχουν καλές επιδόσεις. Γιαυτό λοιπόν και στα μαθήματα που δεν είναι δυνατό να δημιουργηθεί παιδαγωγική σχέση, η κινητοποίηση των μαθητών είναι μέτρια.

Τα αποτελέσματα λοιπόν της έρευνας είναι σημαντικά τόσο για τους πολιτικούς σχεδιαστές της πανεπιστημιακής νομοθεσίας και προγραμμάτων όσο και για το πανεπιστημιακό κοινό (καθηγητές, φοιτητές). Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι η θεωρία « των κληρονόμων » (les héritiers) του Bourdieu δεν επαρκεί πλέον για να εξηγήσει την περιπλοκότητα του σημερινού φοιτητικού κοινού και τη μαζική αποτυχία στις σπουδές. Πρόκειται για μια άλλη διαφορετική πραγματικότητα. Έτσι λοιπόν, αναδεικνύεται ο ρόλος της πανεπιστημιακής παιδαγωγικής στην σταδιοδρομία των φοιτητών.

Οι σχεδιαστές πολιτικής καλούνται λοιπόν να επεξεργαστούν νέα προγράμματα σπουδών που να λαμβάνουν υπόψιν τόσο τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας, αλλά και τις παιδαγωγικές ανάγκες των φοιτητών. Να γίνει δηλαδή συνδυασμός εξειδικευμένης γνώσης που ανταποκρίνεται στη σύγχρονη έρευνα και να προβλέπει δραστηριότητες που να συμβάλλουν στην ανάπτυξη οριζοντίων δραστηριοτήτων και στην ενεργό συμμετοχή των φοιτητών στη ζωή του πανεπιστημιακού ιδρύματος. Κατ'αυτόν τον τρόπο, το πανεπιστήμιο εκτός από μελλοντικούς επαγγελματίες, θα προετοιμάζει τους φοιτητές για την συμμετοχή τους στη λειτουργία του κοινωνικού συστήματος. Απαραίτητη κρίνεται επίσης η θεσμοσμοποίηση της παιδαγωγικής κατάρτισης, ώστε οι καθηγητές να είναι πιο προσιτοί και η διδασκαλία τους να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες του ποικιλόμορφου φοιτητικού πληθυσμού.

Από πλευράς φοιτητών, η αναγκαία αναπροσαρμογή συμβάλλει στο να κατανοήσουν καλύτερα τους παράγοντες επιτυχίας, ώστε να μπορούν να οργανώσουν καλύτερα τις στρατηγικές των σπουδών τους και βγαίνοντας από το πανεπιστήμιο να είναι έτοιμοι να ανταποκριθούν στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Έλενα Καραχοντζίτη

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών/ Université de Paris 8